

PRZEDZIAŁ UFNOŚCI DLA FRAKCJI

Ryszard Zieliński

XXXVIII Ogólnopolska Konferencja Zastosowań Matematyki
Zakopane–Kościelisko 8-15 września 2009

ESTYMACJA FRAKCJI

W populacji składającej się z N elementów jest nieznana liczba M elementów wyróżnionych

W statystycznej kontroli jakości: oszacowanie wadliwości (frakcji sztuk wadliwych) w partii produktów lub w procesie produkcyjnym

Medycyna, np., szacowanie frakcji tych pacjentów z udarem mózgu, u których wcześniej wystąpił określony zespół symptomów

...

Problem. Zmienna losowa X ma rozkład Bernoulliego z nieznanym prawdopodobieństwem sukcesu θ :

$$P_{\theta}\{X = 1\} = \theta = 1 - P_{\theta}\{X = 0\}, \quad 0 < \theta < 1$$

X_1, X_2, \dots, X_n – próba losowa, $S_n = \sum_{j=1}^n X_j$ – minimalna zupełna statystyka dostateczna

Obserwacja: S_n

Interesuje nas **ESTYMACJA PRZEDZIAŁOWA** parametru θ

DEFINICJA. Losowy przedział

$$\left(\underline{\theta}(S_n), \bar{\theta}(S_n) \right)$$

nazywamy

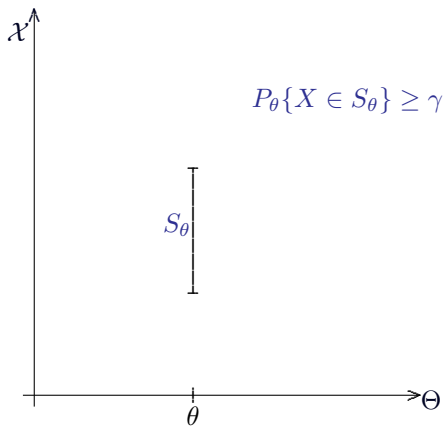
przedziałem ufności dla parametru θ na poziomie ufności γ

jeżeli

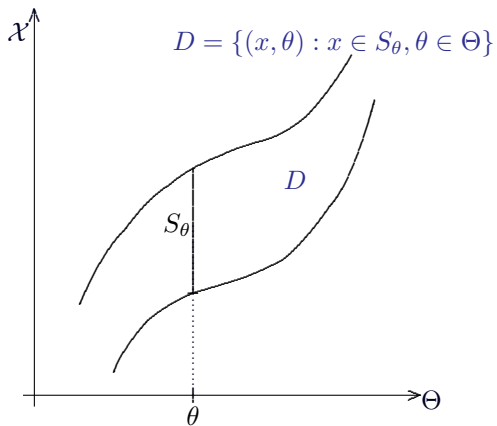
$$P_{\theta}\{\underline{\theta}(S_n) \leq \theta \leq \bar{\theta}(S_n)\} \geq \gamma \quad \text{dla każdego } \theta \in (0, 1)$$

OGÓLNA KONSTRUKCJA PRZEDZIAŁU UFNOŚCI w modelach parametrycznych

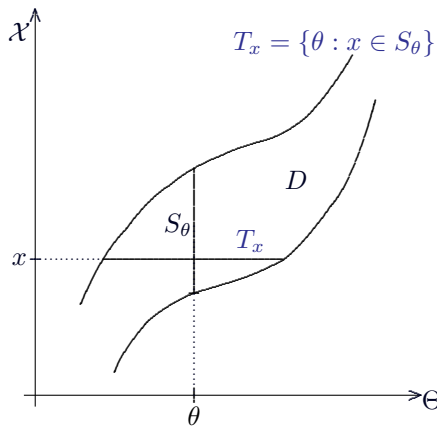
Obserwacja X ma rozkład z parametrem θ

Ogólna konstrukcja przedziału ufności

Ogólna konstrukcja przedziału ufności

Ogólna konstrukcja przedziału ufności

Mamy z tej konstrukcji

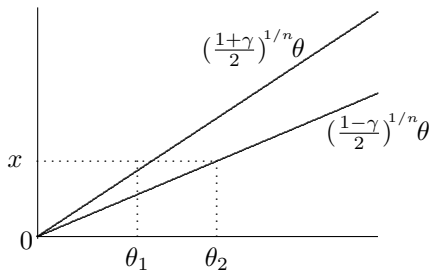
$$\theta \in T_x \iff x \in S_\theta$$

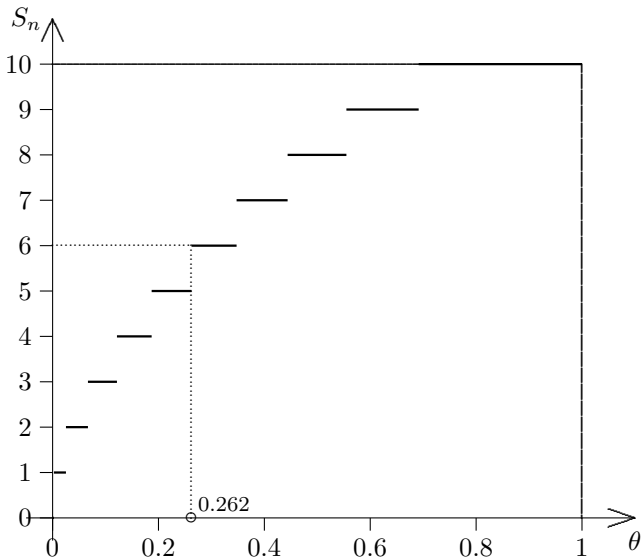
Zatem dla każdego $\theta \in \Theta$:

$$P_\theta\{\theta \in T_X\} = P_\theta\{X \in S_\theta\} \geq \gamma$$

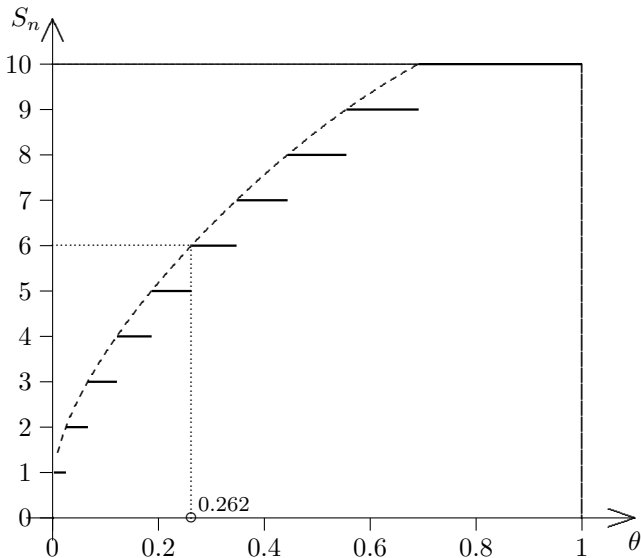
Przykład: rozkład jednostajny $U(0, \theta)$

$$\theta_1 = \left(\frac{1+\gamma}{2}\right)^{-1/n} x, \quad \theta_2 = \left(\frac{1-\gamma}{2}\right)^{-1/n} x$$

Konstrukcja przedziału ufności dla frakcji ($n = 10, \gamma = 0.95$)

Konstrukcja przedziału ufności dla frakcji ($n = 10, \gamma = 0.95$)

$$\sum_{j=0}^k \binom{n}{j} \theta^j (1-\theta)^{n-j} = B(n-k, k+1; 1-\theta), \quad k = 0, 1, \dots, n$$

Rozkład beta

$$B(\alpha, \beta; t) = \frac{\Gamma(\alpha + \beta)}{\Gamma(\alpha)\Gamma(\beta)} \int_0^t u^{\alpha-1}(1-u)^{\beta-1} du$$

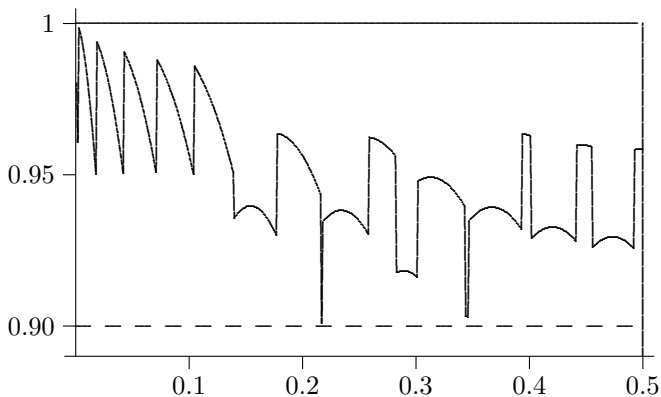
Rozkład beta

$$B(\alpha, \beta; t) = \frac{\Gamma(\alpha + \beta)}{\Gamma(\alpha)\Gamma(\beta)} \int_0^t u^{\alpha-1}(1-u)^{\beta-1} du$$

$$\frac{\Gamma(\alpha + \beta)}{\Gamma(\alpha)\Gamma(\beta)} \int_0^{B^{-1}(\alpha, \beta; \gamma)} u^{\alpha-1}(1-u)^{\beta-1} du = \gamma$$

$$\left(B^{-1}\left(S_n, n - S_n + 1; \frac{1 - \gamma}{2}\right), B^{-1}\left(S_n + 1, n - S_n; \frac{1 + \gamma}{2}\right) \right)$$

$$\left(B^{-1}\left(S_n, n - S_n + 1; \frac{1-\gamma}{2}\right), B^{-1}\left(S_n + 1, n - S_n; \frac{1+\gamma}{2}\right) \right)$$

Prawdopodobieństwo pokrycia przedziałem Neymana ($n = 20$, $\gamma = 0.9$)

$$\left(B^{-1}\left(S_n, n - S_n + 1; \frac{1 - \gamma}{2}\right), B^{-1}\left(S_n + 1, n - S_n; \frac{1 + \gamma}{2}\right) \right)$$

- *Tablice rozkładu beta*

$$\sum_{j=0}^k \binom{n}{j} \theta^j (1 - \theta)^{n-j} = B(n - k, k + 1; 1 - \theta), \quad k = 0, 1, \dots, n,$$

- *Tablice rozkładu dwumianowego*
- *Nomogramy przedziałów ufności*
- *Nomogramy rozkładu beta*

PRZEDZIAŁY ASYMPTOTYCZNE

$$(\forall x) \quad P_{\theta} \left\{ \frac{\hat{\theta}_n - \theta}{\sqrt{\theta(1-\theta)/n}} \leq x \right\} \rightarrow \Phi(x), \quad n \rightarrow \infty \quad \left(\hat{\theta}_n = S_n/n \right)$$

PRZEDZIAŁY ASYMPTOTYCZNE

$$(\forall x) \quad P_{\theta} \left\{ \frac{\hat{\theta}_n - \theta}{\sqrt{\theta(1-\theta)/n}} \leq x \right\} \rightarrow \Phi(x), \quad n \rightarrow \infty \quad \left(\hat{\theta}_n = S_n/n \right)$$

Dla "dużych" n zmienna losowa $(\hat{\theta}_n - \theta)/\sqrt{\theta(1-\theta)/n}$ ma
W PRZYBLIŻENIU rozkład normalny $N(0, 1)$

PRZEDZIAŁY ASYMPTOTYCZNE

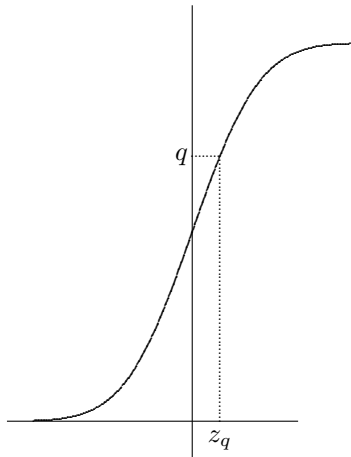
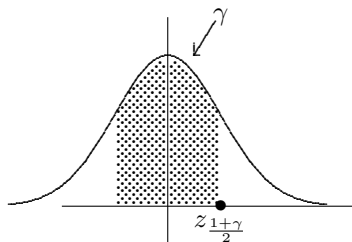
$$(\forall x) \quad P_{\theta} \left\{ \frac{\hat{\theta}_n - \theta}{\sqrt{\theta(1-\theta)/n}} \leq x \right\} \rightarrow \Phi(x), \quad n \rightarrow \infty \quad \left(\hat{\theta}_n = S_n/n \right)$$

Dla "dużych" n zmienna losowa $(\hat{\theta}_n - \theta)/\sqrt{\theta(1-\theta)/n}$ ma
W PRZYBLIŻENIU rozkład normalny $N(0, 1)$

Inna szkoła uznaje, że $(\hat{\theta}_n - \theta)/\sqrt{\hat{\theta}_n(1-\hat{\theta}_n)/n}$ ma asymptotyczny
rozkład normalny $N(0, 1)$

$$(\forall x) \quad P_{\theta} \left\{ \frac{\hat{\theta}_n - \theta}{\sqrt{\hat{\theta}_n(1-\hat{\theta}_n)/n}} \leq x \right\} \rightarrow \Phi(x), \quad n \rightarrow \infty$$

Oznaczenia

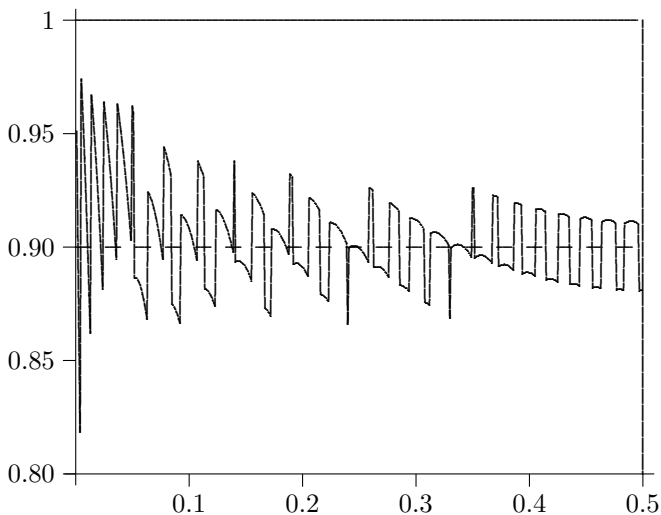
$$P_{N(0,1)} \left\{ \left| \frac{\hat{\theta}_n - \theta}{\sqrt{\theta(1-\theta)/n}} \right| \leq z_{\frac{1+\gamma}{2}} \right\} = \gamma$$

$$\left(\frac{n}{n+z_{(1+\gamma)/2}^2} \left[\hat{\theta}_n + \frac{z_{(1+\gamma)/2}^2}{2n} - z_{(1+\gamma)/2} \sqrt{\frac{\hat{\theta}_n(1-\hat{\theta}_n)}{n} + \left(\frac{z_{(1+\gamma)/2}}{2n}\right)^2} \right], \right.$$

$$\left. \frac{n}{n+z_{(1+\gamma)/2}^2} \left[\hat{\theta}_n + \frac{z_{(1+\gamma)/2}^2}{2n} + z_{(1+\gamma)/2} \sqrt{\frac{\hat{\theta}_n(1-\hat{\theta}_n)}{n} + \left(\frac{z_{(1+\gamma)/2}}{2n}\right)^2} \right] \right)$$

$$P_{N(0,1)} \left\{ \left| \frac{\hat{\theta}_n - \theta}{\sqrt{\hat{\theta}_n(1-\hat{\theta}_n)/n}} \right| \leq z_{\frac{1+\gamma}{2}} \right\} = \gamma$$

$$\left(\hat{\theta}_n - z_{(1+\gamma)/2} \sqrt{\frac{\hat{\theta}_n(1-\hat{\theta}_n)}{n}}, \hat{\theta}_n + z_{(1+\gamma)/2} \sqrt{\frac{\hat{\theta}_n(1-\hat{\theta}_n)}{n}} \right)$$

Typowe prawdopodobieństwo pokrycia przedziałem asymptotycznym

"Udoskonalenia":

$$\left(\tilde{\theta} - z_{(1+\gamma)/2} \sqrt{\frac{\tilde{\theta}(1-\tilde{\theta})}{n + b(S_n)}}, \quad \tilde{\theta} + z_{(1+\gamma)/2} \sqrt{\frac{\tilde{\theta}(1-\tilde{\theta})}{n + b(S_n)}} \right)$$

gdzie

$$\tilde{\theta} = \frac{S_n + a(S_n)}{n + b(S_n)}$$

oraz

$$(a, b)(S_n) = \begin{cases} (1/2, 5/4), & \text{gdy } S_n = 0, \\ (1, 7/4), & \text{gdy } S_n = 1, \\ (3/4, 7/4), & \text{gdy } S_n = n - 1, \\ (3/4, 5/4), & \text{gdy } S_n = n, \\ (3/4, 3/2), & \text{poza tym.} \end{cases}$$

"Udoskonalenia"

Stosować przedział asymptotyczny Walda wtedy, gdy $n\hat{\theta}_n \geq 5$ oraz $n(1 - \hat{\theta}_n) \geq 5$

Kłopot z przybliżeniem asymptotycznym

Wprawdzie

$$(\forall x) \quad P_\theta \left\{ \frac{\hat{\theta}_n - \theta}{\sqrt{\theta(1-\theta)/n}} \leq x \right\} \rightarrow \Phi(x), \quad n \rightarrow \infty,$$

ale

$$\forall n \exists \theta \quad \left| P_\theta \left\{ \frac{\hat{\theta}_n - \theta}{\sqrt{\theta(1-\theta)/n}} \leq 0 \right\} - \Phi(0) \right| > \frac{1}{4}$$

DOKŁADNE PRZEDZIAŁY UFNOŚCI

W [Excelu](#) (polska wersja Microsoft Excel 2002) robi się to na przykład tak:

wpisuje się n do komórki $A1$, S_n do komórki $A2$, γ do komórki $A3$

i wtedy dolną granicę przedziału ufności otrzymuje się za pomocą formuły

$$\text{ROZKŁAD.BETA.ODW}((1 - A3)/2; A2; A1 - A2 + 1)$$

oraz górną za pomocą formuły

$$\text{ROZKŁAD.BETA.ODW}((1 + A3)/2; A2 + 1; A1 - A2)$$

DOKŁADNE PRZEDZIAŁY UFNOŚCI

W pakiecie *Statistica* obliczenia realizuje się za pomocą funkcji

$$VBeta((1 - \gamma)/2, S_n, n - S_n + 1)$$

oraz

$$VBeta((1 + \gamma)/2, S_n + 1, n - S_n)$$

odpowiednio dla dolnej i dla górnej granicy przedziału ufności

DOKŁADNE PRZEDZIAŁY UFNOŚCI

W pakiecie **Mathematica** dla dolnej i górnej granicy mamy, odpowiednio,

$$\text{Quantile}[\text{BetaDistribution}[S_n, n - S_n + 1], (1 - \gamma)/2]$$

oraz

$$\text{Quantile}[\text{BetaDistribution}[S_n + 1, n - S_n], (1 + \gamma)/2]$$

DOKŁADNE PRZEDZIAŁY UFNOŚCI

W środowisku R możemy to zrealizować za pomocą funkcji

$$qbeta((1 - \gamma)/2, S_n, n - S_n + 1)$$

oraz

$$qbeta((1 + \gamma)/2, S_n + 1, n - S_n)$$

Wszędzie tam, gdzie nie mamy bezpośredniego dostępu do kwantyli rozkładu beta, możemy korzystać z kwantyli rozkładu F :

$$B^{-1}(\alpha, \beta; q) = \frac{\alpha}{\alpha + \beta F^{-1}(2\beta, 2\alpha; q)},$$

$F^{-1}(2\beta, 2\alpha; q)$ - kwantyl rzędu q rozkładu F z $(2\beta, 2\alpha)$ stopniami swobody

Jarosław Bartoszewicz (1996): *Wykłady ze statystyki matematycznej*. PWN

Dobiesław Bobrowski, Krystyna Maćkowiak-Łybacka (2006): *Wybrane metody wnioskowania statystycznego*. Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej